

پدافند رسانه‌ای و شبکه‌های ماهواره‌ای با تاکید بر مناطق مرزی

چکیده

زمینه: امروزه رسانه‌ها و شبکه‌های ماهواره‌ای به‌عنوان ابزار قدرتمند تهاجم فرهنگی و غلبه بر افکار عمومی یک ملت و کشور محسوب می‌شود که شناخت اهداف امنیتی این پدیده نوظهور و روش‌های دفاعی و پدافندی آن یکی از اصول اولیه و مهم پدافند غیرعامل در حوزه جنگ نرم و رسانه است. مدتی است که شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان با تمام تلاش خود سعی دارند ضمن تغییر فرهنگ و اعتقادات جامعه، به ایجاد اختلافات قومی و مذهبی در مناطق مرزی نیز دامن بزنند.

روش تحقیق: با مطالعه منابع موجود به روش اسنادی و کتابخانه‌ای و همچنین به روش مطالعات کتابخانه‌ای، پدافند غیرعامل در کشور در حوزه رسانه و شبکه‌های ماهواره‌ای در مناطق مرزی بررسی و مورد پژوهش قرار گرفته است. یافته‌ها: در چند سال اخیر تعداد شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته و با پخش برنامه‌های هدفمند از سوی دشمنان، آداب و رسوم، سنن و اعتقادات جامعه فارسی‌زبان ایران و خصوصاً نسل جوان جامعه دچار تغییرات و دگرگونی شده است. بنابراین با فرهنگ‌سازی و همکاری مردمی با نهادهای امنیتی، انتظامی و نظامی می‌توان از آسیب‌ها و پیامدهای منفی رسانه‌ها و شبکه‌های ماهواره‌ای کاست. نتیجه‌گیری: یکی از راهکارهای مقابله با برنامه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان و اصول دفاعی و پدافند غیرعامل در حوزه فضای مجازی کشور، جلب اعتماد عمومی به رسانه‌های داخلی و غنی‌سازی برنامه‌ها و هدفمندسازی در خصوص جذب مخاطب توسط رسانه‌های داخلی است.

واژگان کلیدی: پدافند غیرعامل، پدافند سایبری، رسانه، ماهواره.

مقدمه

پدافند غیرعامل مجموعه اقداماتی است که انجام می‌شود تا در صورت بروز جنگ، خسارات احتمالی به حداقل میزان خود برسد. هدف از اجرای طرح‌های پدافند غیرعامل کاستن از آسیب‌پذیری نیروی انسانی، تاسیسات و تجهیزات حیاتی، حساس و مهم کشور علیه حملات خصمانه و مخرب دشمن و استمرار و تداوم فعالیت‌ها و خدمات زیربنایی و تامین نیازهای حیاتی و تداوم اداره کشور در شرایط بحرانی ناشی از جنگ است. با توجه به اینکه این حوزه از مباحثی است که دانش فنی آن در داخل کشور در حال شکل‌گیری و انجام است، شناخت دقیق‌تر مفاهیم و جایگاه این مبحث می‌تواند اقدامی موثر در این خصوص باشد. توجه به وجود زمینه تهدیدهای بالقوه و خطرانی که امنیت ملی، نظم و امنیت اجتماعی، استقلال و تمامیت ارضی کشور را نشانه گرفته، ضرورت بنیادی و مبانی فکری دفاع غیرعامل مشهود است. آمار و سوابق جنگ‌های گذشته نشان می‌دهد پدافند عامل در حال حاضر به تنهایی قادر به مقابله با سلاح‌های مدرن و مخرب آفندی جهت جلوگیری از اثرات ویرانگر آنها بر مراکز حیاتی و حساس و نیروی انسانی نیستند و لذا به‌کارگیری اصول و معیارهای پدافند غیرعامل می‌تواند به تکمیل چرخه دفاعی کشور کمکی موثر و قابل توجه نماید که این امر به طور شایسته‌ای از جانب مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیز مورد تاکید قرار گرفته است. به‌کارگیری تمهیدات و ملاحظات پدافند غیرعامل علاوه بر کاهش شدید هزینه‌ها، کارآیی دفاعی طرح‌ها، اهداف و پروژه‌ها را در زمان تهاجم دشمن بسیار افزایش خواهد داد. ماهواره، سایت‌های اینترنتی و ابزار فناوری اطلاعات و رسانه‌های ارتباطی با تمامی جذابیت‌ها و محبوبیت خود یک فضای سایبری جهت تبلیغات ضد هویتی برای تمامی جوانان ایرانی به شمار می‌آید. آگاهی از اهداف سوء در تبلیغات گروه‌های انحرافی و التزام به آگاهی حفظ امنیت کاربری در شبکه جهانی اینترنت از نکات مهم و ضروری کاربران فناوری اطلاعات خصوصاً نسل جوان است. رهبر معظم و فرزانه انقلاب با اشاره به شبیخون فرهنگی، هشیارانه اقدام به ایجاد آگاهی در سطوح مختلف جامعه و لزوم مقابله با تهدیدهای نرم و تهاجم فرهنگی نمودند (سلیمی بنی، ۱۳۸۸: ۱۹). راه‌اندازی پایگاه‌های بصیرتی و ترویج و انتشار آموزه‌های دینی و ارزش‌های اسلامی در شبکه جهانی اینترنت یکی از راهکارهای موثر در برخورد با انحرافات هویتی و اخلاقی جوانان و نوجوانان و سرمایه‌های فکری کشور است. شناسایی و ترویج افکار و آموزه‌های مفاخر علمی، دینی، فرهنگی، ورزشی، ادبی و همچنین بزرگان، اندیشمندان و متفکرین اسلامی باعث ارتقاء سطح هویتی جوانان در جامعه خواهد شد. یکی از معضلات و چالش‌های امنیت پایدار، استفاده از تجهیزات و گیرنده شبکه‌های

ماهواره‌ای است که به آسانی از طریق مرزها به داخل کشور وارد می‌شود. شبکه‌ها و برنامه‌های ماهواره‌ای که با گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز به گسترده‌ترین روش سرگرمی و پوشش اوقات فراغت افراد جامعه تبدیل شده است، امنیت، فرهنگ و هویت جامعه را به چالش می‌کشد و هنجارهای جامعه متمدن اسلامی و اقوام اصیل ایرانی را مورد هدف قرار می‌دهد. قانون‌گریزی، اقدام علیه امنیت ملی و هنجارشکنی، خمودگی، احساس حقارت، خیانت به همسر، عدم پایبندی به خانواده، مصرف‌گرایی و تجمل‌طلبی، پوچ‌گرایی و بی‌هویتی، بی‌قانونی و پایبند نبودن به هنجارها و قوانین اجتماعی، دوری از جامعه، خودخواهی و خود بینی، عدم ثبات شخصیتی، بی‌بندوباری، دوری از تحصیل علم و دانش و آموزه‌های دینی و مذهبی از پیامدها و آثار مخرب برنامه‌های ماهواره‌ای است می‌باشد.

۱. بیان مسئله

پدافند غیرعامل ضرورت قطعی و اجتناب‌ناپذیر کشور در مقابل تهدیدها و مخاصمات موجود است. تهدیدهای امروز کشور با شرایط دوران دفاع مقدس قابل مقایسه نیست و این مسئله ضرورت تشکیل سازمان پدافند غیرعامل را به وجود آورده است. در هشتم آبان ماه سال ۱۳۸۲ فرمانده کل قوا و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) فرمانی صادر نمودند که بر اساس آن، دستگاه‌های ذی‌ربط موظف شدند کمیته‌ای مشترک بین دولت و ستاد کل نیروهای مسلح تشکیل داده تا سیاست‌های پدافند غیرعامل و سیاست‌های دفاعی در برنامه‌های توسعه‌ای کشور را دنبال نمایند. نظر به مطالعات صورت گرفته و با توجه به وضعیت موجود کشور، راهبردها و برنامه‌های تدوین شده برای پدافند غیرعامل حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) به شرح ذیل می‌باشد:

- ۱- استفاده از زیرساخت‌ها و بسترهای ارتباطی با به‌کارگیری توانمندی‌های علمی، فنی، پژوهشی و تحقیقاتی داخلی و منطقه‌ای به منظور توسعه قابلیت‌های بومی.
- ۲- مقابله و جلوگیری از تهدیدهای نرم دشمنان با توجه به درک اهمیت پدافند غیرعامل در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات توسط مسئولین کشور.
- ۳- تدوین نظام‌ها، راهبردها و سیاست‌های کنترل و نظارت بر تحقق الزامات پدافند غیرعامل در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا).

- ۴- تدوین، بازبینی و به‌روزرآوری قوانین و استانداردهای امنیتی در حوزه خدمات و محصولات فناوری اطلاعات و ارتباطات در سطح سازمان‌ها، نهادها، شرکت‌ها، ادارات و ارگان‌های دولتی، بانک‌ها، نهادهای نظامی، انتظامی و امنیتی کشور.
- ۵- توسعه متدولوژی و روش‌های ارزیابی سریع آسیب‌پذیری زیرساخت‌های بحرانی در مناطق مختلف کشور (عسگری، ۱۳۸۷).

۱-۱. روش تحقیق

روش تحقیق و نگارش این مقاله بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و مروری انجام شده است و با بررسی، تحقیق و پژوهش در منابع موجود در خصوص پدافند غیرعامل صورت گرفته است.

۲. پدافند غیرعامل در فضای مجازی و رسانه

پدافند غیرعامل یک نظام دفاعی است که از ابتدای خلقت بشر وجود داشته است، انسان‌ها تلاش داشتند در مقابل هر تهدید بایستند اولین تهدید انسان‌ها تهدید طبیعی است که با نگاه مهندسی سعی در مقابله با آن داشتند، در حوزه اجتماعی نیز تهدیدها به صورت انسان‌ساز بوده و توسط انسان ساخته شده که مقابله با آن بسیار سخت است. شبکه‌های ماهواره‌ای، خواسته یا ناخواسته به عنوان هم‌نشینی مجازی، بر شیوه زندگی مردم به ویژه جوانان، در مسائلی همچون: پوشش، آرایش، گفتار، کردار، و باورها و طرز فکر آنها اثر می‌گذارند. میزان اثرپذیری مردم از این رسانه‌ها در هر جامعه‌ای با نوعی احساس حقارت و محروم شدن یا کمبود در بیننده در ارتباط است (هاتف، ۱۳۸۸). به گونه‌ای که فرد در نتیجه تماشای این گونه برنامه‌ها و تعریف معیارهای زندگی ایده‌آل در آن و نیز در مقایسه با آنچه بر صحنه تلویزیون مشاهده می‌کند احساس کمبود و نارضایتی از زندگی می‌کند. به‌طور مثال در برخی از مناطق مرزنشین کشور (شامل مناطق مرزی خاکی و آبی)، نوعی نارضایتی مردم از سطح زندگی، معیشت، فرهنگ و حقوق اجتماعی خود بازگو می‌شود که از عواقب تاثیر این شبکه‌های ماهواره‌ای و القانات آن حکومت مرکزی ایران را عامل و مسبب اصلی این عقب ماندگی‌ها و کمبودها می‌دانند و حتی تحت تاثیر این شبکه‌ها اکثریت ساکنان این منطقه به این نتیجه رسیده که حکومت مرکزی ایران تمامی حقوق اساسی و اجتماعی آنان را سلب کرده است و به این باور رسیده‌اند که این قوم در یک محدودیت و شرایط سخت اجتماعی زندگی می‌کنند. یکی از حوزه‌های جدید دفاعی، پدافند در زمینه جنگ نرم و تهدیدهای نرم در فضای مجازی می‌باشد. این نوع تهدیدها به ظهور و

پیدایش رسانه‌های نوین و شبکه جهانی اینترنت و همچنین توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات مطرح شده است. در این نوع از تهدید قالباً تمرکز دشمن بر روی افکار، اعتقادات، هویت، فرهنگ و زمینه‌های سلامت روحی و شخصیتی افراد جامعه بوده و هدف اصلی آفند و تهدید نرم، ایجاد ناامنی و بروز زمینه‌های کاهش نظم و امنیت در جامعه هدف می‌باشد. فلذا جامعه ایران با آگاهی از تهدیدها و مخاطرات موجود و تربیت نیروهای متخصص، متعهد، آگاه و بصیر می‌تواند به مقابله علمی و تخصصی با این نوع آفند و تهدید بپردازد. حفظ هویت و آداب و سنن قومی و مذهبی در مناطق مختلف کشور، یکی از مهمترین عوامل و ابزارهای پدافند غیرعامل و زمینه‌های مبارزه و مقابله با تهدیدهای نرم می‌باشد که حفظ و تقویت این عوامل می‌بایست در دستور کاری و برنامه‌ریزی‌های کلان مدیران، فرماندهان و مسئولان ذیربط قرار گیرد.

۲-۱. تهاجم فرهنگی شبکه‌های ماهواره‌ای

یکی از اصلی‌ترین دلایل گسترش تغییرات فرهنگی در کشور، تلاش بی‌وقفه شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان است که به شدت در پی ترویج سبک زندگی غربی بوده که در تلاش برای القای فرهنگ خود بر سایر جوامع هستند. در گذشته نه چندان دور، روستاها و محله‌های شهرهای ایران دارای فرهنگی متفاوت‌تر از امروز بودند. با گسترش رسانه و وسایل ارتباط جمعی همچون ماهواره، فرهنگ و آداب و رسوم خانواده‌ها و جامعه در مناطق مختلف کشور تغییر یافت که این تغییر از نوع پوشش و لباس ایجاد شده و حتی در لایه‌های مختلف ارتباطات اجتماعی و نحوه روابط خانوادگی نفوذ کرده است (اسدالهی، ۱۳۹۰). توسعه وسایل ارتباط جمعی، موجب تغییرات فرهنگی و ارزشی در سطح جوامع شده است. یکی از پیامدهای منفی گسترش استفاده از این فناوری، کم‌رنگ شدن ارزش‌های خانوادگی و گسستگی نهاد خانواده است. افزایش آمار طلاق در جوامع امروزی از نشانه‌های این گسستگی است که به دنبال خود مسائلی چون فقر، بزهکاری، فساد و فحشاء افزایش فرزندان بی‌سرپرست و سایر تبعات و پیامدهای منفی اجتماعی، دفاعی، امنیتی و انتظامی را به همراه دارد. در سال‌های اخیر، انتخاب نوع پوشش و سبک آرایش جوانان کشور، کاملاً متأثر از برنامه‌های ماهواره است که با نگاهی دقیق به این مسئله متوجه می‌شویم؛ نفوذ فرهنگ غرب به صورت خزیده و به فرهنگ غنی و کهن مردم ایران زمین وارد شده است. یکی از اصلی‌ترین دلایل گسترش تغییرات پوششی در کشور را باید در تلاش شبانه‌روزی شبکه‌های ماهواره‌ای جست‌وجو کنیم که به شدت در پی ترویج سبک زندگی غربی هستند که در آن تلاش برای القای فرهنگ خود بر سایر جوامع است.

در چنین شرایطی، مدیران فرهنگی کشور باید حرکت خلاقانه و آگاهانه‌ای را برای کاهش اثرات منفی برنامه‌های شبکه‌های ماهواره آغاز کنند. همزمان با ورود تجهیزات ماهواره‌ای به جامعه و خانواده‌های کشور، طیف گسترده‌ای از شبکه‌های ماهواره‌ای مورد توجه و استقبال مخاطبان قرار گرفت. در سال‌های اخیر شبکه‌های فارسی رشد روزافزونی داشته‌اند و مدت‌هاست با انتخاب سریال‌هایی خاص بر پایه موضوعاتی همچون روابط نامشروع جنسی، بی‌بند و باری، خیانت همسران و بی‌توجهی به تعهد خانوادگی در قالب‌های فریبنده ظاهری؛ سعی دارند آداب و رسوم و عفت خانواده‌های ایرانی را لکه‌دار نمایند. این شبکه‌های ماهواره‌ای سرشار از برنامه‌هایی با مفاهیم جنسی و غیراخلاقی است. برنامه‌های ماهواره‌ای با عادی جلوه دادن روابط زنان و مردان، سعی در تغییر الگوهای رفتاری بر مبنای اخلاق و دین در میان جوامع هدف دارند. این برنامه‌ها از مفاهیمی چون خانواده و تعهد، تقدس‌زدایی می‌کنند و گناه را امری عادی جلوه می‌دهند. یکی از پیامدهای اجتماعی ورود ماهواره در منازل، قبح‌زدایی از روابط غیرشرعی میان زنان و مردان در سطح جامعه است. البته قسمتی از ایجاد چنین مشکلاتی در خصوص گسترش و رواج استفاده از ماهواره، بی‌مدیریتی و سهل‌نگاری مردم و مدیران فرهنگی نیز می‌باشد. به‌عنوان مثال: در برخی از مناطق مرزی کشور و نقاطی از استان هرمزگان، کردستان، آذربایجان غربی، خراسان شمالی، بوشهر و غیره، هنوز هم کانال‌های تلویزیون داخلی و برنامه‌های صدا و سیما قابل دریافت نیستند. برنامه‌های تلویزیونی نیز تا حدودی جذابیت لازم را جهت جذب بیننده نداشته و یا متناسب با آداب و رسوم و فرهنگ مناطق مختلف کشور نمی‌باشند. مسئولین امنیتی و انتظامی نیز به این مسئله واقف هستند که با اعمال زور و روش‌های قهری نمی‌توان مردم را از شبکه‌های ماهواره دور کرد و تنها راه حل این معضل، برنامه‌ریزی فرهنگی می‌باشد. دشمنان نظام و اسلام با استفاده از این ابزار برنامه‌های خود را که با هدف خدشه‌دار کردن ارزش‌های دینی و اسلامی مسلمانان طراحی شده به خورد افراد جامعه داده و مسیر تحقق اهدافشان را که ضربه زدن به اصل اسلام است هموار می‌کنند. استفاده از ماهواره موجب شده سبک زندگی اسلامی خانواده‌ها در کشور کاملاً تغییر کند و بسیاری از جوانان دچار بی‌هویتی فرهنگی شده‌اند و بدون کوچکترین اراده‌ای از الگوهای غربی که از طریق شبکه‌های ماهواره‌ای تبلیغ می‌شود استقبال می‌کنند. تمام برنامه‌هایی که از شبکه‌های ماهواره پخش می‌شود با هدف حذف ارزش‌های فرهنگی و دینی ساخته شده و تاثیرات مخرب خود را بر جامعه می‌گذارد و بنیان خانواده‌ها را به خطر انداخته است. دشمنان با استفاده از فناوری‌های روز به حریم خانواده‌ها ورود پیدا کرده‌اند. آسیب‌هایی که از طریق برنامه‌های ماهواره‌ای خانواده‌های ما را

تهدید می‌کند، امروزه به صورت آشکار در نحوه برخورد و پوشش افراد جامعه خودنمایی می‌کند. در چنین شرایطی اساس و بنیان خانواده‌ها در خطر جدی قرار گرفته و مسئولین در برخورد با معضلات اجتماعی آن را به صورت عینی لمس می‌کند. فرآیند اثرگذاری رسانه‌های جمعی، فرآیندی پیچیده است و به متغیرها و عوامل متعددی وابسته است. در فرآیند تاثیرگذاری رسانه‌ها، باید به متغیرهایی که به خود مخاطب مربوط است نیز توجه کرد، زیرا این متغیرها تاثیرپذیری از رسانه و محتوای آن را شدت و یا ضعف می‌بخشند. به دنبال ناامیدی دشمنان نظام انقلاب اسلامی از حمله‌های نظامی و تهدیدهای سخت، جنگ نرم فرهنگی بر ضد ایران اسلامی در دستور کار آنها قرار گرفته است. یکی از کارکردهای جنگ نرم، تحریک و تهییج مسائل قومیتی و نژاد پرستی در مناطق مرزی کشور و ایجاد ناامنی در مرزهای آبی جنوب کشور و منطقه خلیج فارس می‌باشد. در خصوص استفاده از ماهواره در کشور آمار مختلفی ارائه شده است که بین ۱۵ تا ۵۰ درصد عنوان می‌گردد. متأسفانه در مناطق مرزی کشور؛ میزان استفاده از ماهواره بالای ۹۰ درصد می‌رسد که بسیار تأمل برانگیز بوده و باید با ریشه‌یابی دقیق علل استقبال زیاد شبکه‌های ماهواره‌ای در این منطقه بررسی شود. بی‌شک خانواده‌های استفاده کننده از ماهواره در این منطقه را می‌توان قربانیان تبعات بسیار بد و پرهزینه برای جامعه دانست که پیامدهای آن عبارت‌اند از:

۱- ترویج خشونت

۲- دختران فراری

۳- رواج بدحجابی و زنان خیابانی

۴- تاثیر منفی شبکه‌های ماهواره‌ای بر شکستن حریم‌های خانواده (محمدخانی ملکوه، ۱۳۹۰).

۲-۲. تهدیدهای رسانه و ماهواره

تهاجم فرهنگی: همان‌طور که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) هشدار داده بودند که دشمن در حال تدارک یک جنگ تمام عیار فرهنگی و یک شبیخون فرهنگی است، در بُعد فرهنگی نیز دشمن هر آنچه در توان داشته، به کار گرفته است تا شبکه‌های ماهواره‌ای با تهی کردن جامعه از اعتقادات و سنت‌های ملی و مذهبی؛ اسباب از هم پاشیدگی نظام جمهوری اسلامی که متکی بر نیروی مردمی مسلمان می‌باشد را فراهم آورد. دشمن به خوبی می‌داند که مردمان و عشایر مرزنشین، نگهبانان و پاسداران مرزها هستند و تنها راه به چالش کشیدن نظام جمهوری اسلامی

ایران و ملت‌پسند کردن مرزهای آبی و خاکی، دور کردن مردم منطقه از شریعت مقدس اسلام و آموزه‌ها و ارزش‌های دینی می‌باشد.

نشانه‌گیری فرهنگ دینی در کشور: در سال‌های اخیر شبکه‌های ماهواره‌ای راه‌اندازی شده توسط دولت‌های غربی تلاش فراوانی کرده‌اند تا با انواع روش‌ها فرهنگ دینی جامعه ایران اسلامی را به چالش بکشند. روش‌هایی همچون ایجاد شبهه، تحقیر کردن و همچنین با قدیمی نشان دادن هنجارهای اجتماعی، فرهنگی و یا اعتقادات دینی و مذهبی از شیوه‌ها و کارکردهای منفی ماهواره در استان‌های مرزی است. شبکه‌های ماهواره‌ای کاملاً آشکارا به مقدسات مردم توهین نموده و یا آنها را مسخره می‌کنند و با ادعاهایی همچون روشنفکری، ساکنان مناطق جنوبی کشور و سواحل خلیج همیشه فارس را به چالش می‌کشند که این مسئله در مناطق مرزهای آبی که از نظر سطح تحصیلات و فرهنگی دچار محرومیت‌های عدیده‌ای هستند، به وضوح دیده می‌شود.

ترویج زندگی مصرفی، اشرافی و مدگرایی: به تصویر کشیدن زندگی با تجمل بسیار و یا راه‌اندازی شبکه‌هایی که به صورت تخصصی برای نمایش لباس‌های گران قیمت با استفاده از بازی از زنان و دختران و حتی فعالیت شبکه‌هایی که به حراجی اجناس لوکس اختصاص دارند و همچنین شبکه‌های ماهواره‌ای که در قالب میان برنامه‌ها و آگهی‌های بازرگانی مظاهر ضد اخلاقی را ترویج و تبلیغ می‌کنند و برخی رفتارهای منحرف اخلاقی الگو گرفته از غرب را نمایش می‌دهند، همه خواسته یا ناخواسته زندگی اشرافی و مدگرایی را در جامعه ترویج می‌کنند که با جامعه ایران اسلامی هیچ تناسبی ندارد. پیامدهای افزایش قاچاق کالا در مرزهای جنوبی و غربی ایران و سرازیر شدن سود سرشار آن به این مناطق و افزایش گیرنده‌های ماهواره‌ای در مناطق مرزی، نوعی فرهنگ اشتباه مصرف‌گرایی و مدگرایی در این منطقه بوجود آمده است که سبب تغییرات گسترده در رویه زندگی اهالی منطقه شده و با انسداد مرزهای منطقه و توقف قاچاق کالا و در نتیجه آن کاهش وسیع و گسترده درآمدهای مردم و با توجه به اینکه مردم و جوانان منطقه با چنین زندگی پر هزینه و زرق و برقی خو گرفته بودند، مشکلات عدیده‌ای در استان‌های مرزی به‌وجود آمده که گاهی سبب افزایش بزهکاری در این منطقه شده و در برخی موارد شاهد کوچ گسترده جوانان به مراکز شهرها و حتی پایتخت نیز هستیم (عباسی، ۱۳۸۹).

الگوهای پوشالی: یکی دیگر از تأثیرات عمیق شبکه‌های ماهواره‌ای در مناطق مرزی، ارائه الگوهای پوشالی و توخالی هستند. بزرگ جلوه دادن زندگی خصوصی بازیگران و یا خواننده‌های

فارسی‌زبان و یا جوامع دیگر در کشورهای همسایه و متمایل نمودن افراد به زندگی خصوصی و پر از فساد این افراد با پخش مداوم اطلاعات و اخبار از آنها، زمینه‌الگوگیری افراد جوان و بی-اطلاع مناطق مرزی از زندگی این افراد را فراهم می‌آورد. پیامدهای اجتماعی این الگوسازی را می‌توان جوانان و نوجوانانی دانست که در این جامعه خود را عاشق یا شیفته یک هنرمند و خواننده خاص می‌دانند.

مداخله سیاسی: یکی دیگر از مهمترین آسیب‌هایی که مناطق مرزی با ورود ماهواره به خانه‌ها دچار آن شده است، دخالت سیاسی گروهک‌های مختلف با حمایت و همراهی قدرت‌های بیگانه در امور داخلی کشور می‌باشد. این گروهک‌ها با راه‌اندازی شبکه‌های معاند و هدایت شده سعی دارند واقعیت‌ها را با اعمال سانسور و هدفمند به اطلاع بینندگان داخلی برسانند که خیلی زیرکانه اخبار و اطلاعات را جهت‌دهی نموده و خواسته‌های خود را به مخاطبین القاء می‌نمایند. حتی گاهی پا را فراتر از این نهاده و مستقیماً از مخاطبین خود در این مناطق می‌خواهند که به مبارزه با نظام مقدس جمهوری اسلامی بپردازند. برخی از این شبکه‌های ماهواره‌ای نیز به شایعه‌پراکنی، ایجاد فضای بدبینی و کاهش اعتماد اجتماعی در جامعه مشغول هستند که بودجه آنها نیز از طرف سازمان‌های اطلاعاتی و جاسوسی و نهادهای مشابه آن در غرب تامین می‌شود. برخی از اهداف سیاسی مداخله جویانه حضور ماهواره در مناطق مرزی به‌طور کلی عبارت‌اند از:

- ۱- راه‌اندازی انواع شبکه‌های محلی توسط کشورهای غربی به گویش‌های مختلف محلی و القای تفکرات خود به بیننده.

- ۲- دروغ‌پردازی و فرافکنی بر ضد دولت و ملت ایران و اقوام مناطق مرزی.

- ۳- حمایت علنی از گروه‌های مخرب و تروریسم و ارائه تریبون به آنها و ایجاد رعب و وحشت در جامعه و مناطق مرزی.

- ۴- تخریب و تقویت بی‌مورد و بی‌دلیل دولت‌ها و ملت‌ها با انگیزه‌های سلطه‌جویانه از جمله نمونه جلوه دادن کشورهای همراه با آنها.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

کشورهایی که توسعه و اجرای پدافند غیرعامل را به عنوان یک سیاست دفاعی مستمر در دستور کار خود قرار می‌دهند، هیچ‌گاه در معرض تهدید کشورهای دیگر قرار نمی‌گیرند. همچنین جوامعی که پدافند غیرعامل را به عنوان یک راهکار اصلی برمی‌گزینند، به شرایطی از نظر کاهش آسیب‌پذیری دست می‌یابند که مطامع کشورهای بیگانه و سلطه‌طلب بر علیه آنها کاهش می‌یابد. مهمترین پارامتر و اقدام کاربردی برای جذب مخاطب در مناطق مرزی کشور به منابع

اطلاع‌رسانی، ایجاد اعتماد عمومی به آنهاست. اعتماد مهمترین ابزار در دفاع غیرعامل حوزه جنگ نرم است. دشمن برای خنثی‌سازی منابع خبری داخلی جوامع، ابتدا از آنها اعتماد زدایی می‌کند. اگر این مسئله اتفاق افتاد، هرگونه سرمایه‌گذاری در این بخش بی‌نتیجه خواهد بود. منبع اطلاع‌رسانی غیرقابل اعتماد مانند طناب پوسیده‌ای است که کسی با آن به چاه نخواهد رفت. به‌طور کلی شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان، اهداف شومی را در مناطق مرزی کشور دنبال می‌کنند که عبارتند از: دامن زدن به اختلافات قومی و مذهبی اقوام مختلف کشور. مخالفت با نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران. نفوذ در بین اقوام و جوامع مرز نشین کشور با هدف جذب و عضوگیری جوانان. دین‌گریزی و ترویج فساد اخلاقی و بی‌بندوباری. گسترش مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی. اخاذی و ایجاد مزاحمت برای مرز نشینان. افزایش قاچاق کالا و تأثیر منفی آن بر اقتصاد کشور. ایجاد رعب و وحشت در جامعه با انجام فعالیت‌های تروریستی. اخلال در نظم و امنیت جامعه و مسائل دفاعی، امنیتی و انتظامی. ارتباط با بیگانگان و سرویس‌های جاسوسی و اطلاعاتی غرب. پیشبرد مبارزات آزادی زن بر مبنای ایدئولوژی‌های زن و ترویج فرهنگ کالای جنسی و سوء استفاده‌های جنسی از زنان. تبلیغات ضد مذهبی و هابیت‌گرایی در مناطق مختلف مرزی کشور. رواج اعتقادات فرقه‌های ضاله مانند شیطان پرستی و غیره.

فهرست منابع

- اسدالهی، مژگان (۱۳۹۰). بررسی تاثیر ماهواره بر سبک زندگی جوانان مناطق مرزی غرب کشور، مطالعه موردی: آذربایجان غربی، منطقه شیپیران شهرستان سلماس.
- پدافند غیرعامل در حوزه جنگ سایبر، شرکت ایز ایران، مرکز پدافند غیرعامل.
- سلیمی بنی، صادق (۱۳۸۸). جنگ روانی: تاکتیک‌های تبلیغاتی و عملیات روانی (دانش سیاسی ۲). تهران: معاونت سیاسی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.

- عباسی، پوریا (۱۳۸۹). پلیس، امنیت و دنیای مجازی، مجله علمی تخصصی محقق، سال اول، شماره ۱.
- عسگری، علی (۱۳۸۷). ارتباطات ماهواره‌ای در مدیریت بحران. مجله مدیریت بحران.
- محمدخانی ملکوه، محمد؛ فتحی، ابراهیم (۱۳۹۰). بررسی محتوای برنامه‌های شبکه تلویزیونی ماهواره‌ای بی‌بی‌سی فارسی، فصل‌نامه نامه پژوهش، شماره ۴۵.
- نقیب‌السادات، سید رضا (۱۳۹۰). فناوری‌های جدید ارتباطی و جنگ نرم. مجله کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۳۸.
- هاتف، مهدی (۱۳۸۸). چالش‌ها و چشم‌اندازهای امنیت در فضای مجازی، دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال ششم، شماره ۲۲.